

Wprowadzenie

Rodzina, szkoła i społeczność lokalna to podstawowe środowiska wychowawcze odpowiedzialne za opiekę, edukację i wychowanie dzieci i młodzieży. Ta swoista triada opiera się na interakcji, współpracy i partnerstwie, których wspólnym mianownikiem jest dialog. W perspektywie pedagogicznej owo współdziałanie/partnerstwo przejawia się w zgodnym i dobrowolnym działaniu kilku podmiotów w ramach danego środowiska lub środowisk, które ukierunkowane są na realizację zbieżnych i wspólnych celów w zakresie kształcenia, wychowania i opieki.

Zmiany zachodzące we współczesnych środowiskach lokalnych, będące efektem postępujących procesów globalizacji i związanych z nimi przemian społecznych, wzrostu autonomii jednostki, rozprzestrzeniania się zjawiska indywidualizacji i anonimizacji, dezintegracji tradycyjnych form życia społecznego, prowadzą do wzmocnienia destrukcyjnego wpływu innych instancji, takich jak nowe media, i stanowią poważne wyzwanie dla harmonijnej współpracy podstawowych środowisk wychowawczych.

Niedawne wydarzenia, jak pandemia COVID-19 czy wybuch wojny na Ukrainie, pogłębiły istniejące kryzysy i doprowadziły do pojawienia się nowych zagrożeń, jak izolacja, wykluczenie, przymusowe migracje, trauma wojenna, rozbitcie rodzin itp. Ponadto niezwykle istotnym problemem jest szeroko rozumiane bezpieczeństwo dzieci i młodzieży, które stanowi fundament socjalizacji i wychowania.

Mając na uwadze wyzwania współczesności dotyczące życia indywidualnego, jak i społecznego podejmujemy dyskusję w obszarze badań pedagogicznych i dyscyplin pokrewnych, której celem jest poszukiwanie skutecznej odpowiedzi, która przełoży się na praktykę działania w obszarze opieki, edukacji i wychowania. Szczególnie akcent położony jest na refleksji nad możliwościami i ograniczeniami partnerstwa między rodziną, szkołą i społecznością lokalną w kontekście wspomnianych współczesnych przemian kulturowych i społecznych. Nasze założenie opiera się na twierdzeniu, że partnerstwo podstawowych środowisk wychowawczych jest warunkiem koniecznym istnienia, kształtowania się i rozwoju społeczności wychowawczych, a tym samym podnoszenia jakości życia całego społeczeństwa.

Justyna Kusztal i Małgorzata Piasecka przedstawiają wyniki badań własnych dotyczących funkcjonowania lokalnego systemu profilaktyki zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży. Autorki poszukują odpowiedzi na pytania dotyczące symetrycznego lub asymetrycznego charakteru interakcji między rodzicami a szkołą, rodzaju podejścia skoncentrowanego na dziecku lub na dorosłym, bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w środowisku lokalnym.

Grzegorz Gawron i Karina Leksy analizują kwestię współpracy interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych na terenie szkoły, jako istotnego elementu działań na rzecz poprawy zdrowia i dobrostanu uczniów. Przeprowadzane przez autorów analizy dokonywane są przez pryzmat koncepcji koprodukcji.

Monika Zięciak podejmuje kwestię relacji uczniów z rówieśnikami i nauczycielami w szkole, badając, w jaki sposób te powiązania odnoszą się do używania substancji psychoaktywnych przez młodzież. Wykazuje, że istnieje istotny związek między relacjami nastolatków z rówieśnikami i nauczycielami a używaniem przez nich substancji psychoaktywnych.

W dziale Raporty z badań Agnieszka Kosek i Monika Kowalska przedstawiają wyniki badań na temat strategii wspierania rozwoju zdolności dzieci z FASD w środowisku rodzinnym i wskazują na najważniejsze czynniki promujące ich rozwój, jak i na wyzwania w zakresie opieki i edukacji.

Ewa Krause omawia różne rozwiązania uniwersyteckie wspierające macierzyństwo w czasie studiów. Autorka wskazuje, że

z perspektywy studentek pedagogiki ich uniwersytety zapewniają niewiele udogodnień z długiej listy możliwości.

Dział Miscellanea otwiera artykuł Anny Murawskiej, która podejmuje próbę rekonstrukcji myśli Tomáša Halíka o nadziei. Autorka przedstawia postać Tomáša Halíka jako świadka i nauczyciela nadziei.

Następnie Paweł Maciaszek prezentuje nauczanie papieża Franciszka na temat kultury wykluczenia. Sposobem przeciwdziałania postawom oceniania i odrzucania człowieka jest m.in. kształcenie i wychowanie do kultury solidarności, troskliwości i miłosierdzia.

Renata Zubrzycka i Anna Wojnarska analizują możliwości i ograniczeń zastosowania podejścia kategorialnego w diagnozie i badaniach naukowych z zakresu pedagogiki specjalnej i psychologii klinicznej.

Zeszyt zamyka recenzja książki: Janina Kostkiewicz, *Z wrażliwości serca... Społeczno-personalistyczna pedagogika Stanisława Podoleńskiego SJ (1887–1945)*, autorstwa Stanisława Cieślaka SJ.

Autorom tekstów zamieszczonych w niniejszym zeszycie dziękujemy za podzielenie się swoimi naukowymi przemyśleniami, natomiast wszystkim Czytelnikom życzymy miłej i owocnej lektury, mając jednocześnie nadzieję, że stanie się ona okazją do pogłębionej refleksji nad współpracą różnych środowisk wychowawczych.

ADRES DO KORESPONDENCJI:

Dr Krzysztof Biel SJ
 Uniwersytet Ignatianum w Krakowie
 Instytut Nauk o Wychowaniu
 e-mail: krzysztof.biel@ignatianum.edu.pl